

Opening Conferentie Moreel Leiderschap, tussen wens en werkelijkheid Dinsdag 31 oktober 2006

(NB: deze tekst is in spreektaal uitgesproken, aangevuld met voorbeelden uit de praktijk!)

I Een geweldig moment!

Dames en heren, dit is een geweldig moment: de conferentie over Moreel Leiderschap is een feit! Een realiteit. Het was al een hele zoektocht om tot hier te komen. Ik wil daarom op dit moment al alle medewerkers bedanken die zich ingezet hebben voor dit initiatief.

We hebben de moed gehad om het begrip Moreel Leiderschap te agenderen! Ik heb zelf aan de wieg gestaan van dit initiatief. Inmiddels al enkele jaren geleden zijn we met elkaar in gesprek gegaan over dit onderwerp. Aan de ene kant voelden we de noodzaak om als Besturenraad een bijdrage te leveren aan het begrip Moreel Leiderschap; aan de andere kant voelden wij ons beschroomd om deze grote worden te gebruiken. We hebben andere organisaties benaderd om samen met ons dit thema te agenderen (politieke partijen, vakbonden, etc). Maar op de een of andere manier werd er gearzeld. Niet doorgepakt. Wel door de Besturenraad. Ik ben blij en trots op het feit dat we dat doen. Dat we de moed hebben om moeilijke thema's te agenderen. Thema's die verder gaan dan professionele uitwisseling; die een persoonlijke dimensie kennen.

II Moreel leiderschap: We kunnen er niet omheen vinden wij.

Maatschappelijk is er vaak sprake van een vacuüm. Jaren geleden bleek al uit onderzoek dat door verdergaande professionalisering (o.a. op het gebied van management) er in toenemende mate sprake was van een moreel vacuüm.

Leiderschap en management werden 'waardeneutraal'. Als de activiteiten maar op een juiste (professionele wijze) werden uitgevoerd werd aan de norm voldaan. De vraag "of al die activiteit leidt tot toegevoegde waarde'..... werd niet vaak gesteld.

Een ander verschijnsel in dit kader intrigeert mij ook al jaren. U herkent wellicht waar ik over spreek: er zijn mensen die in staat zijn, waar ze ook zijn, een gezonde omgeving creëren (ongeacht de organisatorische plaats en wat de managerial randvoorwaarden ook zijn); maar er zijn ook mensen die slechte leiders/managers zijn en die altijd een ongezonde omgeving creëren (niet effectief, niet efficiënt, veel misverstanden, etc). Als personeelsfunctionaris en later hoofd P&O heb ik vaak te maken gehad met problematische situaties in de werkomgeving. Overplaatsing naar een andere omgeving en een andere functie werkte soms wel en soms niet. De ene mens hervindt zichzelf in een nieuwe context, maar de ander helemaal niet.

Wat is dat dan precies, dat morele leiderschap? Wat is dat anders dan leiderschap? Daarover gaat het programma van vandaag; daarover heeft de Besturenraad een prachtig boek uitgegeven "Tien noties bij leiderschap, een zoektocht naar de betekenis van moreel leiderschap'..... Prachtige titel. Niet pretentius, we willen niet uitdragen dat wij het weten...maar we benoemen de zoektocht die eigen is aan het ontwikkelen van moreel leiderschap.

Leiderschap kan eigenlijk niet gedefinieerd worden, maar wordt gevoeld en ervaren door de mensen om je heen. Mensen gaan beter functioneren en voelen zich prettiger in jouw nabijheid. Dat kan zijn in gewone dingen, en dat kan zijn in moeilijke tijden. Mensen worden rustig omdat er een kader geboden wordt. Leiderschap kan verbaal worden overgedragen, maar dat hoeft niet. Sterker nog: het gaat om de 'mentale attitude, de mentale staat van zijn' waarin de leider zich bevindt, die bepalend is voor hem of haar uitstraling.

Is moreel leiderschap een normatief kader? Gaat het om goed of kwaad? Waarschijnlijk wel. De subtitel van deze conferentie is 'tussen wens en werkelijkheid'. Dat is precies het domein waar het bij moreel leiderschap om gaat. Er is een keuzevrijheid; en/of een dilemma. Een ambigue situatie. Een niet routinematige situatie, maar een moment van vrije ruimte. Veel mensen zijn bang voor die vrije ruimte. Maar in die vrije ruimte zit juist de energie, 'het leven'.

Keuzes maken vanuit vrijheid, geeft rust en kader. De leiders die in staat zijn om gezonde organisaties op te bouwen, zijn ook vaak de leiders die keuzes durven te maken en beslissingen durven te nemen. Dit lijkt ook een dilemma: juist het vermogen ingrijpende beslissingen te nemen die grote consequenties kunnen hebben voor veel mensen, creëert een gezonde werk en leefomgeving! Niet voor niets kennen we het spreekwoord: 'Zachte heelmeesters'. Maar hoe plaatsen we dit dan in onze cultuur van overleg en polderen?

Daarover kunnen we straks in kleine groepen over praten. Over onze eigen dilemma's, vrije ruimtes en keuzevrijheid. Heel inspirerend zal dat zijn!

III Waarom past het onderwerp van Moreel Leiderschap zo goed bij de Besturenraad?

De besturenraad is de organisatie voor het christelijk onderwijs in Nederland. Wij willen iedereen die betrokken is bij het christelijk onderwijs dienen en een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van het leiderschap in het christelijk onderwijs. Christen zijn, betekent een religieus, geestelijk leven hebben. In dat domein van het geestelijk leven bevindt zich de ziel, het geweten. Wij laten ons als christenen inspireren door God, zijn zoon Jezus, en de woorden die in de Bijbel staan.

Jaren geleden was de geestelijk leider uit Tibet, de Dalai Lama, uitgenodigd voor een congres in Nederland met allemaal ondernemers. Toen zei hij al dat velen van ons zich wendden tot oosterse religies, maar dat wij onze eigen 'schat' hebben aan wijsheid. Zo is het.

De Bijbel is een gids voor ons leven.

Centraal daarin staan de 10 geboden, die altijd weer mensen inspireren tot de juiste levenshouding. Daarom is het zo mooi, dat het begrip Moreel Leiderschap, gebaseerd en uitgewerkt is in 10 thema's, 10 noties. 10 begrippen om bij stil te staan, notie van te nemen.

Het hertalen en opnieuw betekenis geven van woorden uit de Bijbel, dat is onze centrale opdracht als christenen van deze tijd. Dat is geen sinecure, dat vraagt om persoonlijke worsteling. Het betekenis geven aan begrippen betekent dat niet volstaan kan worden met het reproduceren van teksten, maar je moet er je eigen, persoonlijk waarde, aan toevoegen!

Dan treedt er verbinding op. Dan is er sprake van authenticiteit en verbondenheid.

Dat is de 'setting' die we u willen aanbieden. Daarom past dit programma zo goed bij de Besturenraad.

IV. Waarom past het onderwerp van Moreel Leiderschap zo goed bij het christelijk onderwijs?

Ik hoef u niets te vertellen over het onderwijs! In het onderwijs vind per definitie overdracht plaats. Leraren en leerlingen zijn intensief met elkaar bezig. Het onderwijs bestaat uit leerprocessen. Om daar leiding aan te geven, vereist des te meer het besef van moreel leiderschap. De besturenraad is van mening dat onderwijs een intrinsiek levensbeschouwelijke zaak is; ook de leraar nederlands of wiskunde draagt uit wie hij of zij is en waar hij of zij voor staat. Wat is er mooier dan dat te erkennen en daarbij gesteund te worden door collega's, door andere professionals met dezelfde levenshouding, door boeken en inspirerende congressen die je verder laat groeien in je persoonlijke ontwikkeling?

V. Afronding

Noblesse Oblige: als je met elkaar in gesprek gaat over moreel leiderschap, dan moet je er ook over durven praten. Dat gaan we vandaag dan ook veel doen! Laat u inspireren, verrassen, uitdagen.

Ik hoop dat u vandaag weer veel verhalen, indrukken en emoties kunt toevoegen aan uw begrip van moreel leiderschap. Dat u weer gesterkt naar huis gaat vanavond. Want het toepassen van moreel leiderschap vraagt moed: het is niet alleen leuk of prettig om normen te stellen. U weet vast wel wat ik bedoel. Het tonen van Moreel Leiderschap is ook het 'verliezen van je onschuld'. Dit begrip heb ik ontleend aan Bert Hellinger, psychotherapeut en christen.

Kleur bekennen, keuzes maken, kwetsbaar durven zijn. Dat gaan we doen vandaag. En dat mogen we doen in de wetenschap dat God ons liefheeft en dat we van daaruit ook veel liefde kunnen geven aan anderen.

Gaat u met ons mee?

Dank u wel.

Rhenen, 31 oktober 2006
Marianne Luyer, voorzitter Besturenraad